

Risale-i Nur'un Bakış Açısıyla Hakiki İslam Kardeşliği

The Islamic Brotherhood From
The Risale-i Nur's Point of View

Hüseyin UZUN

Prof. Dr. Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Sakarya University

Özet

Mü'minlerin kendi aralarındaki en önemli vasfı, "Mü'minler ancak kardeşler" âyet-i kerimesinin de vurguladığı gibi kardeşliktir. Bu, soy kardeşliğinin ötesinde ihlas, iman, takva ve amel-i sâlih bağları ile kurulan bir kardeşliktir. "Hayat sahibi bir vücut için "ruh" neyse, İslam âlemi ve insaniyet âlemi için de "kardeşlik" odur. Çünkü İslam kardeşliği, İttihad-ı İslamın çekirdeği konumundadır. Kardeşlik aynı zamanda dünya barışının da oluşmasına zemin hazırlayacaktır. Evrensel bir barışın ve saadetin yolu, kardeşlik bağlarının güçlendirilmesinden geçer. O nedenle bu bağların oluşturulması için gayret sarf edilmesi elzemdir. Bu çalışmamızda İslam kardeşliğinin ne kadar önemli bir vasıf olduğu, bazı ayet ve hadislerle dikkate sunulacaktır. Risale-i Nur bakış açısıyla kardeşliği zedeleyen hastalıkların neler olduğu ve bu hastalıkların nasıl tedavi edileceği hususu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *İslam Kardeşliği, Dayanışma, Uhuwvet, Muhabbet, İttihad, Barış*

Summary

The most important characteristic of the believers is the brotherhood, as the Quranic verse "All believers are only brothers" emphasizes. This brotherhood is a fraternity established with pure faith (ihlas), belief, taqwa and

İslam kardeşliği
için farklı bir
coğrafyada
yaşıyor olmak
önemli değildir.
Hangi dili
konuşursa
konuşsun; hangi
ırka, renge, kavme
mensup olursa
olsun, Allah'a
ve peygamberine
iman etmiş bir
mü'min olması
kardeşlik için
yeterlidir.

good actions (amel-i sâlih) beyond the brotherhood of the descendants. The "brotherhood" in the Islamic world and the human world closely resembles the soul in a living body. The Islamic brotherhood is the core of the Islamic Unity. The Brotherhood, at the same time, will form a basis for the world peace. The path to a universal peace and to happiness goes through the strengthening of brotherhood ties. For that reason, it is essential that efforts are made to establish these bonds. In this work, It will be presented with some verses and hadiths that how important the Islamic brotherhood is. And also what illnesses are frustrating the brotherhood and how these diseases can be treated will be discussed in the viewpoint of Risale-i Nur.

Keywords: *Islamic Brotherhood, Solidarity, Brotherhood, Love, Unity, Peace.*

Giriş

Kardeşlik, soy kardeşliğinin ötesinde, Cenab-ı Hakkın emrettiği inanç temeline dayanan çok faziletli bir seciyedir. "Mü'minler ancak kardeşirler"^[1] âyet-i kerimesinde buyurulduğu gibi ihlas, iman, takva ve amel-i sâlih bağları ile bir araya gelenler, gönülden birbirini sevenler, Allah rızasını kazanmak ve emrine boyun eğmek niyetiyle hareket edenler, İslam kardeşidirler. İslam kardeşliği için farklı bir coğrafyada yaşıyor olmak önemli değildir. Hangi dili konuşursa konuşsun; hangi ırka, renge, kavme mensup olursa olsun, Allah'a ve peygamberine iman etmiş bir mü'min olması kardeşlik için yeterlidir.

Mü'minleri din kardeşi olarak ilan eden Cenab-ı Hak, aslında mü'minlere kardeşliğin gereği bir takım sorumlulukları da yüklemektedir. İslam kardeşleri, dinî ve imanî kardeşlik bağlarını tesis eder, güçlendirir ve korur. Aralarındaki maddi ve manevi dayanışmayı, desteği inşa eder. İttihadı bozan şeyleri, tedavi eder. Hakka davet eder, sabrı tavsiye eder, güzel işler yapmaya teşvik eder. Düşmekte olan kardeşinin elinden tutar, kaldırır. Yaptığı bir hatadan dolayı onu silmez veya mukabele-i bilmisilde bulunmaz, bilakis kurtuluşuna vesile olmaya gayret eder.

Bu kardeşlik emrini bihakkın yerine getirmek için elbette mü'minlere büyük vazifeler düşmektedir. Bu çalışmamızda bu vazifelerin hatırlatılmasına işaret edilecektir. İslam kardeşliği hangi temeller üzerine bina edilmiştir? Kardeşliği bozan sebepler nelerdir? Bunlar nasıl tedavi edilebilir? İslam kardeşliğinin tesisinde ihlas düsturunun önemi nedir? gibi soruların cevapları, Risale-i Nur eserlerinden istifade edilerek bu çalışma içerisinde işlenecektir.

1. Ayet ve hadislerle İslam kardeşliği

İslam kardeşliğinin ne kadar önemli bir fazilet ve değer olduğunu göz önüne getirmek maksadıyla, bazı âyet-i kerimeleri ve hadis-i şerifleri

[1] Hucurât Suresi, 49/10

zikretmek faydalı olacaktır. Ayet ve hadislerin insan üzerinde bıraktığı etkinin, diğer açıklama ve izahlara göre daha fazla olduğu bilinmektedir. Nitekim Bediüzzaman, ayet ve hadis gibi kudsi kelimelerin emir, öneri ve tavsiyelerine, insanların daha bir şevk ile itaat edeceğini şu veciz ifadeyle nazarlara sunar: “Mehazdaki kudsiyet, *şevk-i itaat verir, şevk eder imtisâle*”.^[2] Bu bölümde kardeşlik vurgusunu öne çıkaran kısa bir açıklama ile bazı ayet ve hadisler üzerinde durulacaktır.

“İyilik ve fenalık bir değildir. Ey inanan kişi: Sen, fenalığı en güzel şekilde sav; o zaman, seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin yakın bir dost gibi olduğunu görürsün.”^[3] Cenab-ı Hak bu ayet-i kerimede, mü’min kardeşin diğer kardeşine karşı yaptığı bir kötülük ve hatalı bir davranışa karşı sabırla, affetmekle, merhametle, ikramla muamele etmenin ne kadar önemli bir fazilet olduğunu hatırlatır. Fenalığa karşı iyilikle mukabele edilmesi halinde, fenalık yapan kişinin pişman olup, dost olabileceği müjdesini verir.

*“Mü’minler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.”*Cenab-ı Hak, Hucurât Suresi, 10. ayette ise mü’minler arasındaki kardeşlik duygusunu bozabilecek kırgınlık, ayrılık gibi sebeplerin düzeltilmesine çalışmanın mü’minlerin bir görevi olduğunu beyan eder. Bu ayette Allah’ın merhametine nail olabilmek için Mü’minlerin Allah’ın emrine itaat etmeleri gerektiği buyrulur.

“O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.”^[4] Cenab-ı Hak, diğer bir ayetinde mü’minlerin en güzel vasıflarından birisinin, kızdıklarında öfkelerine hâkim olmaları ve kardeşinde gördüğü kusuru affetmeleri olduğunu beyan eder. Kardeşler arasında münakaşaya sebep olabilecek hususların giderilmesine çalışmak Allah’ın hoşlanacağı güzel bir davranıştır.

“Ey inananlar! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın; birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın; inandıktan sonra yoldan çıkmış olmak ne kötü bir addır. Tövbe etmeyenler, işte onlar zalimlerdir.”^[5] Bu ayetler kardeşliği bozan bazı davranışlardan bizleri haberdar eder. Hiç kimse başkasını alaya alarak itibarsızlaşmasına veya küçümsenmesine sebep olmamalıdır. Burada insanların hoşuna gitmeyen ve kardeşlik bağlarını zedeleyen kötü lakapların takılmaması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

[2] Bediüzzaman Said Nursî, Sözlür, Yeni Asya Neşriyat, s. 645

[3] Fussilet Suresi, 43/34

[4] Âl-i İmrân Suresi, 3/134

[5] Hucurât Suresi, 49/11

*Kardeşler
arasında
münakaşaya
sebep olabilecek
hususların
giderilmesine
çalışmak Allah’ın
hoşlanacağı güzel
bir davranıştır.*

Yetki, güç ve kuvveti elinde tutanlar adalet ölçüsüne daha da itina göstermelidir. Tek bir masumun hakkı bile itinayla korunmalıdır.

“Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyle çok kabul edendir, çok esirgeyicidir.”^[6] Bu ayette, bir mü'minin diğer mü'min kardeşine su-i zanda bulunmaması gerektiği üzerinde durulur. Kardeşlik bağlarını zedeleyen yanlış davranışlardan kaçınılması gerektiği bizlere hatırlatılır. Kusur araştırmanın ve kişinin arkasından konuşmanın kardeşliği zedeleyen davranışlar olduğu belirtilir. Gıybetin ne kadar tiksindirici bir davranış olduğunun uyarısı yapılarak, Allah'tan korkan mü'minlerin bu yanlışlara girmemesi gerektiği vurgulanır. Bu tür yanlışlar yapan kişinin bir an önce istiğfar etmesi ve gıybet ettiği kardeşinden de helallik alması gerektiği öğüdü verilir.

“İyilikte ve fenalıktan sakınmakta yardımlaşın, günah işlemek ve aşırı gitmekte yardımlaşmayın. Allah'tan sakının, Allah'ın cezası şiddetlidir.”^[7] Bu ayette de, mü'minlerin birbirlerini güzel ve hayırlı işler yapmaya, güzel ameller işlemeye teşvik etmeleri gerektiği, kötü ve zararlı işleri yapmaktan da kaçınılması hususunda da birbirlerini ikaz etmeleri gerektiği hatırlatılır.

“Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şabilik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi âdil davranmamaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış) tır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkıyla bilmektedir.”^[8] Mü'minlerin daima adaletli olması gerektiği ayette haber verilir. Hatta kin, nefret, adavet gibi hislerden dolayı kesinlikle kim olursa olsun adaletsiz davranmamının gerektiği üzerinde durulur. Yetki, güç ve kuvveti elinde tutanlar adalet ölçüsüne daha da itina göstermelidir. Tek bir masumun hakkı bile itinayla korunmalıdır. Burada adaletli davranışın, mü'minler arasındaki kardeşliğin gelişmesinde ve pekiştirilmesinde çok önemli bir yer teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

“O, Allah'ın elçisi Muhammed'dir. Onunla beraber olanlar da kâfirlere karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler.”^[9] Mü'minler, kâfir niteliğine sahip sıfat ve davranışlara karşı direnç göstermeli ve sert tepkide bulunmalıdırlar. Fakat mü'minane niteliklere sahip sıfat ve davranışlara karşı ise merhametli davranılmalıdır. Bu ayette mü'minlerin kendi kardeşlerinde gördükleri yanlışları şefkatle, merhametle tedavi ve ıslah etmeye çalışmanın mü'min olmanın en önemli vasfı olduğu hatırlatılır.

Peygamber Efendimiz (asm) pek çok hadislerinde kardeşliği öne çıkararak, kardeşlik bağlarının nasıl güçleneceğini ve bu bağların ise hangi sebeplerden dolayı zayıflayacağını ve kopabileceğini bizlere hem hatırlatır ve

[6] Hucurât Suresi, 49/12

[7] Maide Suresi, 5/2

[8] Maide Suresi, 5/8

[9] Fetih Suresi, 48/29

hem de bizler ikaz eder. Peygamber Efendimizin (asm) bu konuyla alakalı hadislerinden birkaç tanesini zikredeceğiz.

“Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız!”^[10]

“Birbirinize sırt çevirip, dargın durmayınız. Birbirinizin pazarlığı bitmiş alışverişini bozmayınız. Ey Allah’ın kulları! Kardeş olunuz. Müslüman, Müslüman’ın kardeşidir. Ona zulmetmez, sıkıntı anında onu kendi haline terk etmez. Ona yalan söyleyip aldatmaz. Onu küçük görmez (Üç defa göğsüne vurarak) Takva işte buradadır. Bir kimse Müslüman kardeşine hor baktı mı işte şerrin bu kadarı ona yeter. Müslüman’ın her şeyi; canı, malı, ırzı Müslüman’a haramdır.”^[11]

“Hasetten sakınınız. Çünkü haset ateşin odunu yakıp bitirdiği gibi bütün iyi ve güzel amelleri yakıp bitirir.”^[12]

“Bir kulun kalbinde iman ile haset birleşmez”^[13]

“Bir Müslümanın din kardeşiyle üç günden fazla konuşmaması helâl olmaz.”^[14]

“Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehlikede yalnız bırakmaz. Kim, kardeşinin ihtiyacını görürse Allah da onun ihtiyacını görür. Kim bir Müslümanı bir sıkıntıdan kurtarırsa, Allah da o sebeple onu Kıyamet gününün sıkıntısından kurtarır. Kim bir Müslümanı(n ayıbını) örterse, Allah da kıyamet günü onu(n ayıbını) örter.”^[15]

“Müminler birbirlerini sevmekte, acıtmakta ve korumakta bir vücuda benzerler. Bedenin bir organı hastalandığında diğer organlar bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.”^[16]

“Mümin mümine karşı birbirine kenetlenmiş binalar gibidir.”^[17]

“Kendisi için istediğini (Mümin) kardeşi için istemeyen gerçek iman etmiş olmaz.”^[18]

“Din kardeşinin yüzüne gülümsemen sadakadır.”^[19]

[10] Müslim, İmân 93-94; Tirmizî, Et’ime 45; İbni Mâce, Mukaddime 9

[11] Buhari, Edeb, 7/88; Müslim, Birr, 4/1486

[12] Ebu Davud, 4903

[13] Nesai, Kitab-ül Cihat 8

[14] Buhârî, Edeb 57

[15] Ebu Davud, Edeb 46; Müslim, Birr 58

[16] Buhari, Edeb 27

[17] Buhari, Salât 88; Müslim, Birr 65

[18] Buhârî, İmân 7

[19] Tirmizî, Birr 3

Müminler birbirlerini sevmekte, acıtmakta ve korumakta bir vücuda benzerler. Bedenin bir organı hastalandığında diğer organlar bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.”

“Hak yalnız benim söylediğimdir” şeklindeki bir ifade tarzı, kardeşliğe zarar veren bir yaklaşımdır.

“Bizi aldatan bizden değildir.”^[20]

“Mümin kardeşinin derdiyle dertlenmeyen bizden değildir.”^[21]

“Kardeşinin uğradığı felâketi sevinçle karşılama! Allah onu rahmetiyle o felâketten kurtarır da seni derde uğratar.”^[22]

2. İslam kardeşliğini bozan veya zayıflatan sebepler

2.1 “Hak yalnız benim söylediğimdir” anlayışı

“Hak yalnız benim söylediğimdir” şeklindeki bir ifade tarzı, kardeşliğe zarar veren bir yaklaşımdır. Bediüzzaman, “Ey Âlem-i İslâmî! Hayatın ittihadında.” der. Demek İslam âleminin maddi ve manevi hayatının inkişafı, iman kardeşliğini esas alan bir ittihadından geçer. Bu ittihadın sağlanmasında da en önemli düstur ise Bediüzzaman’ın çok veciz bir şekilde ifade ettiği şu ifadelerde yer alır: “‘Hüve’l-hakku’ [Sadece o haktır] yerine ‘hüve hakku’ [O haktır] olmalı; ‘hüve’l-hasen’ [Sadece o iyidir] yerine ‘hüve’l-ahsen’ (O en iyidir) olmalı. Her Müslim kendi meslek, mezhebine demeli: ‘İşte bu haktır; başkasına ilişmem. Başkaları güzelse, benim en güzeldir.’ Dememeli: ‘Budur hak; başkaları battıdır. Yalnız benimkidir güzeli; başkaları yanlıştır, hem çirkindir.’”^[23]

Demek her mü’min, “*Mesleğim haktır, yabut ‘daha güzeldir’ diyebilir. Yoksa başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini ima eden ‘Hak yalnız benim mesleğimdir’*^[24] dememeli. Bir mü’min bu kaideyi rehber edinirse ve ifadelerini bu doğrultuda söylese, kardeşlik bağlarının güçlenmesine zemin hazırlamış olur.

2.2 Ehl-i imanı birbirine bağlayan nuranî rabitaların bilinmemesi

Bediüzzaman, Müslümanların geri kalmasının ve kardeşliğin zayıflamasının sebeplerinden birini “ehl-i imanı birbirine bağlayan nuranî rabitaları bilmemek”^[25] şeklinde ifade eder. Bu nurani bağları “din ve iman bağları, ubudiyet bağları, gönül bağları, duygusal bağlar, ahlaki bağlar, içtimai ve sosyal bağlar”^[26] ilmi bağlar, teknolojik bağlar, fikri bağlar” olarak sıralamak mümkündür. Bu nurani bağlar bilinirse, hatta dem ve damarlara kadar sırayet ederse kardeşliğin inkişafı gerçekleşecektir.

İman ne kadar kuvvetlenirse, kardeşlik bağları da o nispette artacaktır. Nitekim Bediüzzaman, mü’minler arasında birlik, beraberlik ve kardeşliği

[20] Müslim, İmân 164

[21] Buhârî, İmân 42

[22] Tirmizî, Kıyâmet 54

[23] Bediüzzaman Said Nursî, Sözlük, Yeni Asya Neşriyat, s.1170

[24] Bediüzzaman Said Nursî, Lem’alar, Yeni Asya Neşriyat, s. 375

[25] Bediüzzaman Said Nursî, Hutbe-i Şamiye, Yeni Asya Neşriyat, s. 25-27

[26] Ali FERŞADOĞLU, “Toplumu kenetleştiren nurânî bağlar, ortak paydalar”, Yeni Asya Gazetesi, 12 Nisan 2011

gerektiren iman bağlarının Uhud Dağı azametinde ve Kâbe hürmetinde olduğunu, ihtilafa ve ayrılığa götüren sebeplerin ise basit (adi) çakıl taşı mesabesinde olduğunu ifade eder.^[27] Bütün bu imanî ve nuranî bağları göz ardı edip, mü'minin mü'mine küsüp darılması çakıl taşlarına Kâbe'den daha fazla hürmet göstermesi gibidir.

Âlem-i İslâm'daki ihtilafı tadil edecek ve kardeşliği pekiştirecek yegâne çare, her mü'minin ittifakla kabul ettiği, "Hâlıkımız bir, Mâlikimiz bir, Mâbudumuz bir, Râzıkımız bir, Peygamberimiz bir, Kur'an'ımız bir, dinimiz bir, kiblemiz bir..."^[28] şeklinde izah edilen inanç ve itikat temeline dayanan, âli ve yüce maksatlara odaklanmaktır.

Bediüzzaman Said Nursî, bu hakikate şu veciz cümleyle de işaret eder: "Evvela müttefekun aleyh olan (herkesin ittifakla kabul ettiği) makasid-ı âliyyeye (yüce maksadlara) nazar etmektir. Çünkü Allah'ımız bir, Peygamberimiz bir, Kur'anımız bir, zaruriyat-ı diniyyede umumumuz müttefik."^[29]

2.3 En doğruyu (ehak) arama meyli

İnsanlar, daima en doğruyu veya en güzeli arama meyline sahiptir. Fakat bu meylin kardeşliği zedeleyecek boyuta getirilmesi ve başkalarına hiçbir toleransın tanınmaması hali, uhuvvetin zedelenmesine sebep olabilecektir. Mezhep veya dini cemaatler arasındaki ihtilafardan bir tanesi de en doğrunun, kendilerince doğru olanın olduğu kanaatidir. Oysa bir doğru işi yapmak için pek çok farklı metotların uygulanması mümkündür. Bazısı kısa, bazıları uzun ve bazı yollar ise müşkülâtli olabilir. Fakat tüm yolların, hakka ulaştırıcı olduğunun farkında olunmalıdır. Burada müsamaha öne çıkmalı ve farklı fikir ve metotlara karşı anlayışlı olma düsturu, rehber edinilmelidir. Kardeşliği temin etmede ve dayanışmanın güçlenmesine katkı sağlayan bir formül şudur: "Ey tâlib-i hakikat [hakikati isteyen, arayan]! *Hakta ittifak, ebakta ihtilaf olduğundan; bazen hak, ebaktan ebaktır; hasen, absenden absendir.*"^[30] Demek Müslümanlar arasında, özellikle cemaatler ve mezhepler mabeyninde, bir meselenin hak ve güzel olduğu hususunda görüş birliği varsa, daha fazla hak veya daha fazla güzel olan konuda bir ihtilaf söz konusuysa, ittifakı zedelememek için orta bir yol tercih edilmesinin aslında en doğru metot olduğu hatırlanmalıdır. Eğer az güzel gibi görünen husus, ittifakı sağlıyorsa, kardeşliği zedelemiyorsa, en güzeli bulmak adına ihtilaf çıkarmamak, aslında en isabetli olan tarzdır. Müsamaha ve hoşgörü, kardeşlik bağlarını güçlendirir.

Nefis, insani ve vicdani duyguları, kendi menfaati ve çıkarı peşinde koşturarak, anlaşmazlıklara, kavgalara ve niza çıkmasına sebep olabilecek

İnsanlar, daima en doğruyu veya en güzeli arama meyline sahiptir. Fakat bu meylin kardeşliği zedeleyecek boyuta getirilmesi ve başkalarına hiçbir toleransın tanınmaması hali, uhuvvetin zedelenmesine sebep olabilecektir.

[27] Bediüzzaman Said Nursî, Mektûbat, Yeni Asya Neşriyat, s. 254

[28] Bediüzzaman Said Nursî, Mektûbat, Yeni Asya Neşriyat, s. 255

[29] Bediüzzaman Said Nursî, Âsâr-ı Bediyye, (Osmanlıca olarak neşredilen risaleleri cemedden bir eser) s. 669

[30] Bediüzzaman Said Nursî, Sözlere (Lemeât), Yeni Asya Neşriyat, s. 1170

Kardeşlik
bağlarının
güçlendirilme-
sinde mü'minler
arasında
muhabbetin,
şefkatin
yaygınlaştırılması
ve husumetlerin
de giderilmesi esas
olmalıdır.

mahiyettedir. Nefis daima kendi menfaatini öne çıkarmak ister. Menfaat üzerine dönen her şey ise düşman üretir. Kardeşlikten de uzaklaştırır. Böyle bir manevi hastalığın tedavisi için teferruata dair meselelerde “*hak taaddüd eder*” ve “*Hakta ittifak ehakta ihtilaf olduğundan bazan hak, ehaktan ehaktır*” düsturlarının Müslümanlar mabeyninde esas alınmasına gayret gösterilmelidir.

Bediüzzaman Said Nursî, Müslümanların, “İttifakta kuvvet var, ittihad da hayat var, uhuvvette saadet var”^[31] hakikatlerini çok iyi kavrayıp, ihtilafa sebep olan iman zaafiyetini gidermelerinin önemi üzerinde durur. Bediüzzaman ittihadı ortadan kaldıran bencillik, hodfuruşluk, hubb-u cah, hırs, tama, tembellik ve en doğruyu (ehakkı) arama meyli yüzünden hakkı görememe gibi manevi hastalıkların tedavisi için var gücümüzle çalışmamız gerektiğini ifade eder.

Ayrıca, “İttifak hüdudadır, heva ve heveste değil”^[32] der, Bediüzzaman. Demek dinî inançların, imani ve nurani bağların, İslami ve insani maksatların dışındaki, nefsin hoşuna giden ve heveslerinizi okşayan dünyevi menfaat içeren formüller, birliği, beraberliği ve kardeşliği sağlayamamaktadır.

2.4 Husumetlerin artması, kardeşliği bozar

Kardeşlik bağlarının güçlendirilmesinde mü'minler arasında muhabbetin, şefkatin yaygınlaştırılması ve husumetlerin de giderilmesi esas olmalıdır. Her bir Müslüman için, “*Biz muhabbet fedaileriyiz, husumete vaktimiz yok*”^[33] prensibi hayat düsturu olmalıdır. Asrın müceddidi Bediüzzaman Said Nursî'nin hayatını incelediğimiz zaman, her ne hal olursa olsun husumet, kin ve nefreti tasvip etmediğini ve bunların yaygınlaşmaması için de gayret gösterdiğini müşahade ederiz. Bediüzzaman, çeşitli zulüm ve haksızlıklara uğramasına rağmen, şahsi hakkını helal etmiş ve talebelerine de kesinlikle oç alma gibi bir hissiyatla hareket etmemelerini emretmiştir.

“*Bana zulmedenlere, beni kasaba kasaba dolaştıranlara, hakaret edenlere, türlü türlü ittibatlarla mahkûm etmek isteyenlere, zindanlarda bana yer hazırlayanlara, hepsine hakkımı helâl ettim.*”^[34] diyen, muhabbet ve şefkat kahramanı Bediüzzaman Said Nursî'nin ta kendisidir. “*Bize ezâ ve cefâ edenlere karşı hiçbir talebemin kalbinde zerre kadar intikam emeli beslememesini ve onlara mukabil Risale-i Nur'a sadâkat ve sebatla çalışmalarını tavsiye ederim.*”^[35] diyen de yine Bediüzzaman'dır.

2.5 Cemaatlerin başkalarına leke sürerek kendisine kıymet verdirme yanlışlığı

Kardeşlik bağlarının güçlenmesinde dini cemaatlerin ittifakı da çok önemli bir yer teşkil eder. Bediüzzaman, cemaatlerin gayede bir olmaları

[31] Bediüzzaman Said Nursî, Eski Said Dönemi Eserleri, Makâlât, s. 24-25

[32] Bediüzzaman Said Nursî, Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neşriyat, s. 193

[33] Bediüzzaman Said Nursî, Hutbe-i Şamiye, 4. Kelime, Yeni Asya Neşriyat, s. 56-59

[34] Bediüzzaman Said Nursî, Emirdağ Lâhikası II, Yeni Asya Neşriyat, s. 317.

[35] Bediüzzaman Said Nursî, Emirdağ Lâhikası II, Yeni Asya Neşriyat, s. 411

gerektiği üzerinde durarak “meşreplerde ittifakın mümkün olmadığı gibi, caiz de olmadığını” nazarlara sunar. Dinî cemaatlerin büyük bir samimiyet ve ihlasla dine, imana, Kur’ân’a hizmet etmek maksadıyla hareket etmeyi esas almaları şarttır.

Bediüzzaman, hürriyet-i şer’iye ve asayiş muhafaza etmeyi esas alan muhabbet odaklı bir anlayışla hareket edilmesi gerektiği üzerinde durur. Başka cemaatleri kötüleyerek, gözden düşürerek veya leke sürerek, kendi cemaatinin itibarını arttırma veya büyütme gibi bir yanlış tavırdan uzak durulmasını tavsiye eder. Şöyle ki:

“Muhabbet-i din saikasıyla (din sevgisinin sevkiyle) teşekkül eden cemaatlerin, iki şart ile umumunu tebrik ve onlarla ittihad ederiz.

Birinci şart: Hürriyet-i şer’iye ve asayiş muhafaza etmek.

İkinci şart: Muhabbet üzerine hareket etmek, başka cemiyete leke sürmekle kendisine kıymet vermeye çalışmamak.”^[36]

3. İslam kardeşliğini güçlendiren unsurlar

3.1. Müslümanların birbirleriyle kaynaşma faaliyetleri organize etmek

İslam kardeşliğinin tesisinde yapılması gereken en önemli faaliyetlerden birisi de tanışmak, birbirimizle kaynaşmaktır. Bu hususta İslam ülkeleri arasında akademik, ekonomik, sosyal içerikli konferanslar düzenlemek, kültürel ve teknolojik fuarlar organize etmek, ilmi müzakere meclisleri oluşturmak, inanç turizminin yaygınlaştırılmasını teşvik etmek, ekonomik ve ticari işbirliklerini arttırmak gibi pek çok faaliyetlerin yapılması gerekir.

Nitekim tanışmanın, kaynaşmanın önemi ve bu sayede kardeşlik bağlarının güçlenmesi ve refah düzeyinin artmasına katkı sağlaması hususuna dikkati çeken Bediüzzaman şöyle der: *“Teârûf (tanımak, tanışmak) ticâreti, teâvün (yardımlaşmak, birbirine muavenet etmek) iştirâk-ı mesâîyi (ortak çalışmayı) intâc ettikleri gibi, temas (gidip-gelmek, konuşmak, iletişimde bulunmak) dahi telâbuk-u efkârı (fikir alışverişini, bilgi birikimini, tecrübe paylaşımını) rekâbet de müsâbâkâtı (yarışmayı ve birbirini geçmeyi) tevîd ederler.”^[37]*

3.2. Cemaat kardeşliği, büyük bir manevi şirket ortaklığıdır

Sırf Allah’ın rızasını kazanmak, iman ve Kur’ân hizmet yapmak maksadıyla bir araya gelen veya birlikte çalışan gönüllü fertler, ahireti ve ebedi sadeti ilgilendiren salih amellerden kazanılan manevi mükafatların paylaşıldığı bir ortaklık kurarlar. Allah için yapılan salih amel, ubudiyet, zikir ve tefekkür, sevapların tamamının bölünmeksizin bütün fertlere aynen verildiği manevi bir şirket ortaklığının olduğu cemaat kardeşliğini gündeme getirir.

İslam kardeşliğinin tesisinde yapılması gereken en önemli faaliyetlerden birisi de tanışmak, birbirimizle kaynaşmaktır. Bu hususta İslam ülkeleri arasında akademik, ekonomik, sosyal içerikli konferanslar düzenlemek, kültürel ve teknolojik fuarlar organize etmek, ilmi müzakere meclisleri oluşturmak, inanç turizminin yaygınlaştırılmasını teşvik etmek, ekonomik ve ticari işbirliklerini arttırmak gibi pek çok faaliyetlerin yapılması gerekir.

[36] Bediüzzaman Said Nursî, Hutbe-i Şamiye, Reddül-Evham, Yeni Asya Neşriyat, s. 103

[37] Bediüzzaman Said Nursî, Eski Said Dönemi Eserleri, Devaül-Yeis, s. 384

Cemaat kardeşliği,
günahlara karşı
alınacak ve
affedilmemize
vesile olabilecek
en önemli
tedbirlerden
birisidir. Hatta
bu kardeşlik
ilişkisi, her bir
cemaat fertlerinin
ölümünden sonra
bile devam eder.
Hayatta olan
cemaat fertlerinin
yapmış oldukları
tüm sevaplar,
amel-i salih
defterlerine aynen
yansır.

Bireysel olarak kazanılamayacak manevi kazançlara, manevi cemaat şirket ortaklığı vasıtasıyla ulaşılmış olunur. Kardeşliğin en güzel paylaşım ve yardımlaşma örneği sergilenmiş olunur. Bediüzzaman Said Nursî, Risale-i Nur dairesinde sadakatle hizmet eden fertlerin, bir dille değil bilakis kardeşleri adedince dillerle ubudiyet ve istiğfar edercesine mükafat kazanabileceğini ve kurtuluşa erebileceğini haber verir. “Bu kadar günahlara karşı insanın hususî ibadeti ve takvâsı nasıl mukabele edebilir?” sorusuna şöyle cevap verir:

“Risale-i Nur’un hakikî ve sadık şakirtlerinin mâbeynlerindeki düstur-u esasiye olan iştirak-i âmâl-i uhreviye kanunuyla (ahirete ait salih amellere ortak olmak) ve samimi ve halis tesanüd sırrıyla her bir halis, hakikî şakirt, bir dille değil, belki kardeşleri adedince dillerle ibadet edip istiğfar eder. Bin taraftan hücum eden günahlara, binler dille mukabele eder. Bazı melâikenin kırk bin dille zikrettikleri gibi, halis, hakikî, müttaki bir şakirt dahi kırk bin kardeşinin dilleriyle ibadet eder, necata müstehak ve inşallah ehl-i saadet olur. Risale-i Nur dairesinde sadakat ve hizmet ve takvâ ve içtinab-ı kebâir derecesiyle o ulvî ve küllî ubudiyete sahip olur. Elbette, bu büyük kazancı kaçırılmamak için, takvâda, ihlasta, sadakatte çalışmak gerektir.”^[38]

Burada tarif edilen ahirete yönelik manevi şirket ortaklığı, aynı zamanda hücum eden günahlara karşı fertlerin kifayet edemeyeceği istiğfarlarına, kardeşleri adedince istiğfarla yardım ve destek gelir. Demek cemaat kardeşliği, günahlara karşı alınacak ve affedilmemize vesile olabilecek en önemli tedbirlerden birisidir. Hatta bu kardeşlik ilişkisi, her bir cemaat fertlerinin ölümünden sonra bile devam eder. Hayatta olan cemaat fertlerinin yapmış oldukları tüm sevaplar, amel-i salih defterlerine aynen yansır. Çünkü ölen yalnız günah işlememe cihetiyle ölmüş oluyor, sevap kazanma cihetiyle ise yaşıyor. Bu manevi kardeşlik dayanışmasını ve yardımlaşmasını, Bediüzzaman şu veciz ifadelerle dile getiriyor: “Ölüm gelse, bir rubu alır. Sırr-ı uhuvvet-i hakikiye (hakiki kardeşlik sırrı) ile, rıza-i İlâhî yolunda, ahirete müteallik (alâkâlı) işlerde kardeşleri adedince ruhları olduğundan, biri ölse, “Diğer ruhlarım sağlam kalsınlar. Zira o ruhlar her vakit sevapları bana kazandırmakla manevî bir hayatı idame ettiklerinden, ben ölmüyorum” diyerek, ölmü gülererek karşılar. Ve “O ruhlar vasıtasıyla sevap cihetinde yaşıyorum, yalnız günah cihetinde ölüyorum” der, rahatla yatar.”^[39]

3.3. Kardeşlik, sağlam ihlas temeliyle ayakta durur

Hakiki kardeşlik, siyasi makama, bürokrasiye ele geçirmeye, siyasi güce sahip olmaya yönelik maddi ve manevi menfaat temelleri üzerine değil; ihlas, uhuvvet, samimiyet, şefkat ve rıza-i ilahi temelleri üzerine inşa edilmiştir. Bugün İslam toplumlarına lazım olan siyaset topuzuyla, güç ve kuvveti ele geçirmeye hizmet etmeyi öne çıkarmak değildir. Bunun yerine ihlası, uhuvveti, muhabbeti, dayanışmayı, şefkati öne çıkarmak elzemdir.

[38] Bediüzzaman Said Nursî, Kastamonu Lahikası, Yeni Asya Neşriyat, s.178

[39] Bediüzzaman Said Nursî, Lem’alar, Yeni Asya Neşriyat, s. 276

Cenâb-ı Hakkın rızasını esas alan bir mü'min, ahiret arkadaşını itham etmekten çekinir, haksız suçlamalardan kaçınır. Uhuvveti zedeleyici bütün menfi tavırlardan uzak durur. Affedici olur.

Müslümanların birbirleri aralarında kendi faziletlerini diğerlerinden üstün görmesi, kişiye endekli davranışların ön plana çıkartılması, "ben olmazsam..." şeklinde enaniyeti esas yapma gibi menfi duygu ve düşüncelerin kardeşliğe zarar vereceği akıldan çıkarılmamalıdır.

Makam, gösteriş, beğenilmek, bencillik, kendini üstün görme, maddi ve manevi menfaat gibi duygular, uhuvvetin bozulmasına sebep olmaktadır. Müslümanların uhrevî ve dünyevî hiçbir beklenti içinde olmadan sadece Allah rızası için davranmaları gerektiği şuuru, Kur'ân ve onun manevi tefsiri olan Risale-i Nur vasıtasıyla kazandırılmalı ve Asr-ı saadet ayarlarına yeniden dönülmelidir.

"Hayat, vahdet ve ittihadın neticesidir."^[40] düsturunca; nasıl ki bir vücut, azalarının ahenk, dayanışma ve yardımlaşma örneği göstermesiyle hayatiyetini devam ettirebilir. Aynen öyle de insanın vücut organları gibi çeşitli vasıflardaki, çeşitli kabiliyetlerdeki, çeşitli mizaçlardaki şahıslardan oluşan İslam âlemindeki Müslümanlar arasında da tam bir uhuvvetin, ittihadın ve ittifakın olması, şevk ve moralle, hamiyet ve cesaretle, ahenk ve yardımlaşmayla ancak olabilir.

Sonuç

"Mü'minler ancak kardeşirler" âyet-i kerimesinin emrine uyarak ve "Birbirinizi sevmedikçe hakiki iman etmiş olamazsınız." hadisinin ikazını dikkate alarak kardeşliği tesis eden nurani bağları güçlendirmemiz gerekir. İslam kardeşliği, soy kardeşliğinin ötesinde, Cenab-ı Hakkın emrettiği inanç temellerine ve Peygamberimizin (asm) ciddî tavsiye ve uyarıları esasına dayanan çok faziletli ahlakî bir seciyedir.

Kardeşliğin tesisinde önemli olan dinî, imanî, ahlakî, içtimaî, kültürel ve sosyal bağlarla ilmî, teknolojik ve fikrî bağların güçlendirilmesi için her zamandan daha fazla gayret gösterilmelidir.

Başta İslam ülkeleri arasında olmak üzere akademik, ekonomik, sosyal içerikli konferanslar düzenlemek, kültürel ve teknolojik fuarlar organize etmek, ilmî müzakere meclisleri oluşturmak, inanç turizminin yaygınlaştırılmasını teşvik etmek, ekonomik ve ticari işbirliklerinin arttırılmasına yönelik çalışmaları arttırmak gibi pek çok faaliyetlerin yapılmasına öncülük edilmelidir. Bu faaliyetlere tüm dünya ülkelerinin katılımı teşvik edilerek, insanlığın kaynaşmasına vesile olabilecek niteliklerde olmasına da dikkat edilmelidir.

Kardeşliğin tesisinde önemli olan dinî, imanî, ahlakî, içtimaî, kültürel ve sosyal bağlarla ilmî, teknolojik ve fikrî bağların güçlendirilmesi için her zamandan daha fazla gayret gösterilmelidir.

[40] Bediüzzaman Said Nursî, Barla Lâhikası, Yeni Asya Neşriyat, s. 157